

Т. Махиня, канд. пед. наук, доц., проф.

ORCID ID: 0000-0003-4065-0465

e-mail: alzburg17@gmail.com

Навчально-науковий інститут менеджменту та психології

ДЗВО "Університет менеджменту освіти"

Київ, Україна

МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙН-КУРСИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Проаналізовано потенціал МВОК як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України. Обґрунтовано актуальність використання МВОК для забезпечення доступу до якісної освіти, адаптації до глобальних стандартів міжнародної співпраці та професійного розвитку студентів і викладачів. Запропоновано шляхи вдосконалення інтеграції МВОК до освітніх процесів українських університетів, зокрема через використання штучного інтелекту та створення умов для визнання сертифікатів.

Ключові слова: *масові відкриті онлайн-курси (МВОК), вища освіта України, інтернаціоналізація вищої освіти, цифрова трансформація, штучний інтелект.*

Актуальність дослідження. Недостатня гнучкість традиційної освіти, зокрема, фіксований графік занять і постійне скорочення аудиторних годин, швидкий розвиток технологій і втрата актуальності інформації, обмежений доступ до якісних освітніх ресурсів і результатів досліджень провідних експертів у різних галузях стимулюють пошук альтернативних шляхів здобуття знань, серед яких масові відкриті онлайн-курси (далі – МВОК) стали справжньою революцією в освіті, відкривши нові можливості для тих, хто прагне швидко адаптуватися до мінливих умов сучасного світу.

Мета дослідження – проаналізувати потенціал МВОК як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України.

Завдання дослідження – систематизувати наукові дослідження та практичний досвід використання МВОК у вищій освіті України;

визначити переваги та шляхи інтернаціоналізації вищої освіти шляхом інтеграції МВОК до освітнього процесу університетів.

Результати дослідження. Питання інтеграції масових відкритих онлайн-курсів до освітнього процесу як інструменту євроінтеграції й трансформації вищої освіти в Україні перебувають у фокусі уваги науковців щонайменше останні 10 років. Потенціал використання МВОК як засобу сприяння інноваційному розвитку в контексті України забезпечується шляхом гнучкості навчання; інституційного партнерства, легкого доступу до широкого спектру високоякісного міждисциплінарного освітнього контенту у галузі підприємництва, маркетингових досліджень, бізнес-планування, інтелектуальної власності та інноваційного розвитку (С. Котенко, А. Нешева, Н. Артюхова, 2023).

Наукові розвідки зосереджено переважно на питаннях інтеграції МВОК із традиційними освітніми форматами підготовки фахівців різних галузей і спеціальностей, а також потенціалу МВОК як інструменту саморозвитку, спираючись на їх переваги (І. Бацуровська, 2018, Т. Махиня, 2022). Безкоштовний доступ до знань від провідних світових експертів, відсутність обмежень у часі та просторі, сучасна форма подання навчальної інформації за рахунок використання цифрових технологій, здатність самостійно обирати темп і напрямок навчання на різних платформах, відсутність стресових ситуацій при захисті виконаних робіт, усні відповіді, можливість зупинитися й далі не відвідувати курс з неякісним поданням або таким, що не відповідає змісту або заявленій назві – усе це робить інтеграцію МВОК з традиційними форматами освіти надзвичайно привабливою для сучасних студентів.

При цьому недоліками МВОК, що виокремлені у ранніх публікаціях (Кузьменко Г., Хорольський О., 2015) є обмежена кількість практичних завдань і зворотного зв'язку; проблеми з плагіатом та ідентифікацією слухачів; невизнання сертифікатів деякими університетами та роботодавцями; мовний бар'єр, оскільки більшість курсів є англomовними, низький рівень завершення курсів (лише 5–10 %) [5] набули часткового розв'язання у практиці вищої освіти України, проте лишаються актуальними й надалі у світі. Зокрема, серед викликів використання МВОК у Шрі-Ланці (Munasinghe, Suraweera, Weerasinghe, 2024) лишаються: низький рівень завершення курсів через слабку мотивацію

та обмежену підтримку слухачів; інфраструктурні проблеми, низький рівень цифрової грамотності та цифровий розрив, що особливо актуально для слаборозвинених регіонів; відсутність визнання сертифікатів і труднощі з інтеграцією курсів до традиційних навчальних програм [13].

Статистика проходження МВОК на платформі Prometheus дозволяє позначити інші тенденції – поступове зростання відсотка успішного завершення навчання безкоштовних МВОК з 16 % до початку повномасштабного вторгнення до 30 % до кінця 2023 року та з 50 % до 60 % станом на квітень 2024 року для платних МВОК і стипендійних програм Prometheus [12]. Ще вищим є відсоток успішного завершення навчання користувачів на оновленій завдяки гранту Google.org та підтримці Google Fellowship платформі Дія.Освіта, що становить 75 % [10].

Маємо наголосити на принциповій різниці між масовими відкритими онлайн-курсами (Prometheus, EdEra, ВУМ online, ДІА. Освіта тощо) та освітніми онлайн-курсами, що представлені широкою гамою суб'єктів підвищення кваліфікації на освітніх порталах і платформах (Всеосвіта, Піфагор, Edway тощо) Широка палітра останніх спрямована на здобуття вузькопрофільних навичок. Розмаїття освітніх пропозицій суб'єктів підвищення кваліфікації, з одного боку дозволяють самостійно обирати напрями професійного самовдосконалення, що спрямовані на розвиток педагогічної майстерності, удосконалення професійних компетентностей, освоєння цифрових інструментів, відкриття нових можливостей для участі у проєктах чи міжнародних програмах. З іншого боку, вимога отримання сертифіката піднімає питання про необхідність забезпечення академічної доброчесності та якісного засвоєння знань на основі високої самоорганізації та зацікавленості у тематиці висвітлених питань, а не формального підходу до процесу навчання.

Питання визнання сертифікатів і труднощі з інтеграцією курсів до традиційних навчальних програм українських університетів урегульовано на рівні держави Порядком визнання у вищій і фаховій передвищій освіті результатів навчання, що здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти (затверджено Наказом МОН України № 130 від 08.02.22 [11]) та затвердженими на його основі процедурами визнання на рівні університетів.

МВОК у поєднанні зі штучним інтелектом (ШІ) відкривають нові можливості для підвищення якості вищої освіти, подолання бар'єрів і створення інклюзивного середовища, особливо в умовах воєнного стану. ШІ дозволяє персоналізувати навчання через аналіз успішності студентів, темпи навчання та надання відповідних курсів. Автоматичний переклад матеріалів розширює доступ до освіти, а викладачі отримують інструменти для відстеження світових тенденцій та інтеграції до глобального освітнього простору.

МВОК можна розглядати як потужний каталізатор інтернаціоналізації вищої освіти України з кількох важливих причин.

1. Доступ до світового освітнього контенту та стандартів. МВОК, що представлені у безкоштовному доступі на період воєнного стану на платформах Coursera, edX, Udacity, дають студентам і викладачам доступ до курсів, які розроблені за міжнародними стандартами та включають передові знання з різних дисциплін, що своєю чергою дозволяє українським студентам здобувати знання, що відповідають глобальним вимогам і науковим досягненням і допомагає адаптувати українську освіту до світових тенденцій і технологій. За статистикою понад 56 тис. українських слухачів уже пройшли 180 тис. курсів та отримали сертифікати Coursera for Campus з березня 2022 р. до 31 липня 2024 р.[8].

2. Міжнародна співпраця та академічна мобільність. Спільна розробка МВОК з провідними світовими університетами за підтримки міжнародних грантів створює сприятливі умови для академічної мобільності студентів і викладачів, сприяє інтеграції українських закладів освіти до глобального освітнього простору. Обов'язкове проходження певних МВОК передбачає формування однорідних навчальних груп, що полегшує взаємодію учасників міжнародних проєктів.

3. Академічна мобільність і можливості для навчання та працевлаштування за кордоном. МВОК на світових платформах дозволяють студентам отримувати міжнародні сертифікати, які визнані роботодавцями та академічними установами у всьому світі. Це відкриває можливості для подальшої академічної мобільності, участі в міжнародних конференціях, грантах і дослідженнях.

4. Покращення рівня англійської мови та глобальних комунікаційних навичок, оскільки багато МВОК доступні англійською

мовою, що дає можливість українським студентам і викладачам підвищити рівень англійської мови, який є важливою умовою для успішної участі в міжнародних наукових і професійних ініціативах. Зокрема, МВОК на платформі Google Cloud Skills Boost, безплатний доступ до якої забезпечено за сприяння МОН України з вересня 2024 року для закладів освіти та студентів, надає необхідні знання та практичні навички роботи з Google Cloud за напрямками генеративного ШІ, аналізу даних, кібербезпеки, хмарної інженерії тощо вимагає знання англійської мови на базовому рівні та вище [7]. Покращення мовних і комунікаційних навичок також сприяє глобалізації освіти, оскільки забезпечує безперешкодну участь у міжнародних дискусіях, семінарах і співпраці.

5. Можливість для розвитку інклюзивного навчання та доступу до освіти, оскільки МВОК допомагають подолати обмеження, що пов'язані з географічною віддаленістю або відсутністю коштів для навчання за кордоном, і дають можливість українським студентам брати участь у світовому освітньому процесі без необхідності виїзду, що особливо актуально для студентів чоловічої статі.

6. Підвищення конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці. Студенти, які пройшли курси на міжнародних платформах, мають можливість отримати сертифікати, які підтверджують їхні знання та навички на світовому рівні. Зокрема, завершення МВОК Skillshop дозволяє отримати спеціальний *бейдж*, який можна демонструвати у профілі Skillshop чи LinkedIn [13].

Висновки. Таким чином, МВОК стають потужним інструментом інтернаціоналізації вищої освіти України, забезпечуючи безпрецедентний доступ до світових знань і стандартів, сприяють міжнародній співпраці, підвищують академічну мобільність, розвивають мовні навички та інклюзивність освіти, сприяють упровадженню міжнародних стандартів навчання та розвитку глобальних академічних і професійних зв'язків, а також підвищують конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку праці.

Список використаних джерел

1. Бацуровська І. В. (2018). Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів [дис. ... д-ра пед. наук]. Житомир. держ. університет імені Івана Франка.

2. Дегтярєва Н., Петренко Л., Жмуд О., Макарова В. (2024). Досвід інтегрування масових відкритих онлайн курсів у формальну освіту. *Фізико-математична освіта*. 39(3). 38–45. <https://doi.org/10.31110/fmo2024.v39i3-05>
3. Котенко С., Нешева А., Артюхова Н. (2023). Використання масових освітніх онлайн курсів як елементу інноваційного розвитку: перспективи для України. *Економіка та суспільство*. 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-91>
4. Кузьменко Г., Хорольський О. (2015). Масові відкриті онлайн-курси у контексті трансформації вищої освіти України. *Педагогічні науки*. 63. 56–61.
5. Махия Т. (2020). Інтеграція масових відкритих онлайн курсів у процес підготовки менеджерів освіти в умовах магістратури. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics*. 10(19). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-17](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-17)
6. Махия Т. А. (2022). Масові відкриті онлайн курси як інноваційний підхід до підготовки майбутніх магістрів менеджменту освіти в умовах магістратури. *Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти*. 206–247.
7. Міністерство освіти і науки України. (12.08.24). Google надає безоплатний доступ для ЗВО до платформи Google Cloud Skills Boost. URL: [//mon.gov.ua/news/google-nadaie-bezoplatnyi-dostup-dlia-zvo-do-platformy-google-cloud-skills-boost](https://mon.gov.ua/news/google-nadaie-bezoplatnyi-dostup-dlia-zvo-do-platformy-google-cloud-skills-boost).
8. Міністерство освіти і науки України. (07.03.24). Безоплатний доступ до курсів Coursera для студентів ЗВО. URL: <https://mon.gov.ua/news/bezoplatniy-dostup-do-kursiv-coursera-dlya-studentiv-zvo>
9. Міністерство цифрової трансформації України. (03.01.24). 6 мільйонів українців залучено до розвитку цифрових навичок: Мінцифри досягло цілі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/6-milioniv-ukraintsi-v-zalucheno-do-rozvytku-tsyfrovykh-navychok-mintsyfyry-dosiahlo-tsili>.
10. Порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти: Наказ МОН України № 130 (2022).
11. Сабадишина Ю. (09.04.24). Лише третина учасників завершує безплатні курси, найбільше слухачів – віком 30+. Prometheus про онлайн-навчання українців. URL: <https://dou.ua/lenta/news/prometheus-in-2023/>
12. Munasinghe M. A. K. S., Suraweera, S. A. D. N., Weerasinghe, K. G. H. D. (2024). Massive Open Online Courses (MOOCs) as Catalysts of Educational Transformation in the Higher Education Sector of Sri Lanka: A Systematic Literature Review. *Journal of the University Librarians Association of Sri Lanka*. 27(2). 285–317. URL: <https://doi.org/10.4038/jula.v27i2.8090>.
13. Skillshop (2024). URL: <https://skillshop.exceedlms.com/student/catalog>.